

Karçığar Peşrev

Ney

Bolâhenk **Nuri Bey**

Usûlü : **Devr-i Kebir** [28 / 4]

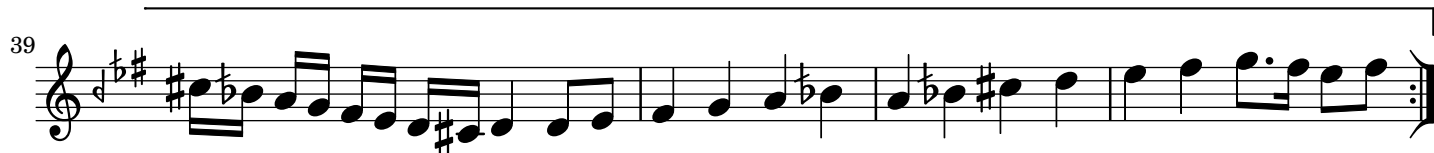
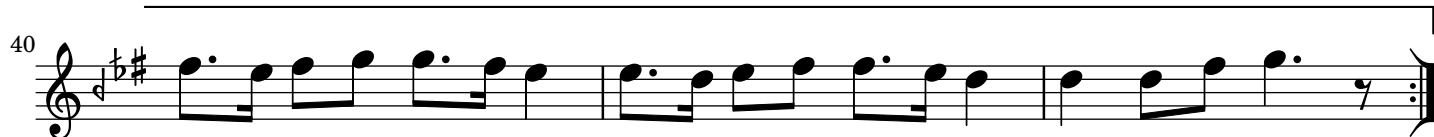
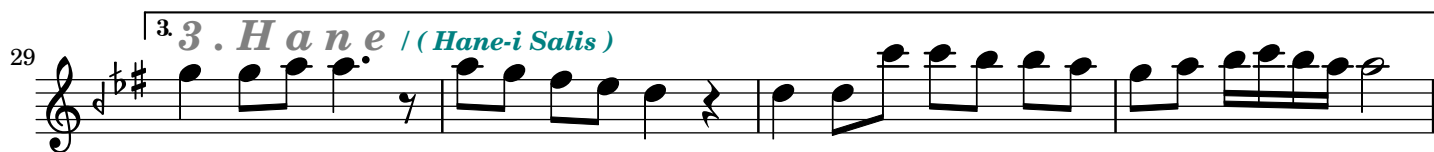
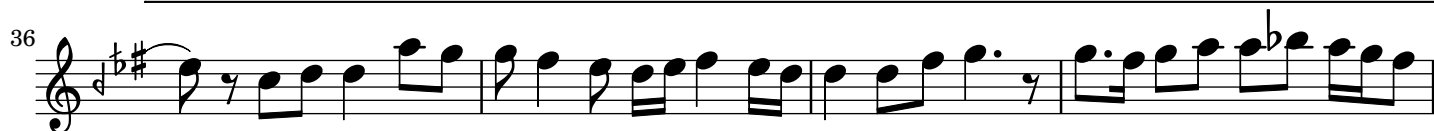
[1834 - 1910]

1 . H a n e / (**Hane-i Evvel**) / (**Serhane**)

S O N / (**Temmet**)

Bolâhenk N Ū R İ Bey

[1834 - 1910]

Son dönem neyzen, hânende ve bestekârlarındandır.

İstanbul Eyüp'te doğdu. Babası Morali Bekir Paşa'nın oğlu Mültezim Hacı Mehmed Ali Bey'dir. Hoşsohbet olması ve genellikle neyin bir çeşidi olan bolâhenk ney üflemesi dolayısıyla "Bolâhenk" lakabıyla tanınmıştır. Ayrıca sesinin fazla güzel olmaması sebebiyle bu lakapla anıldığı da ifade edilmektedir (Aksüt, s. 227). Efendi yerine Bey denilmesi dedesinin paşa olması dolayısıyladır (bk. Öztuna, II, 148). Orta öğreniminden sonra Bâb-ı Zabtiyye İstintak Dairesi'nde kâtip yardımcısı olarak göreve başladı (1848). Çeşitli memuriyetlerde bulundu ve Tophâne-i Âmire İstihkâm ve Muayene Dairesi mümeyyizi iken emekliye ayrıldı (1908). Vefatında Fâtih Türbesi Kabristanı'na defnedildi.

İlk mûsiki hocası, Hamâmizâde İsmâil Dede Efendi'nin kızı ve bestekâr Rifat Bey'in annesi Hatice Hanım'dır. Din dışı mûsikiyi Dellâlzâde İsmâil Efendi ve Rifat Bey'den, dinî mûsikiyi Eyüp'te bulunan Hatuniye Dergâhı şeyhi Mehmed Rızâ Efendi'den tahsil etti. Mevlevî tarikatına intisap etti ve bu arada ney öğrendi. Mevlevîliğe intisabı sayesinde dinî mûsikideki bilgilerini daha da geliştirdi. Türk mûsikisinde hocalığı, bestekârlığı, hânendeliği ve neyzenliğiyle tanınan Bolâhenk Nuri Bey çok sayıda talebe yetiştirmiştir. Eğrikapı yakınlarında açtığı meşkhâne'de yetişen öğrencileri arasında tanburî ve hânende Hacı Kirâmî Efendi, zâkir ve hakkâk Mehmed Efendi, Hâfız Hayreddin (Bilgen), Rauf Yektâ Bey, Lemi (Atlı), Neyzen Emin Efendi (Yazıcı) ve Hâfız Sâmî en tanınmışlarıdır. Sadı Yaver Ataman hatıralarında Atatürk'ün Harbiye'de öğrenci iken Bolâhenk Nuri Bey'den meşkettiğini Nuri Conker'den naklen anlatır (Atatürk ve Türk Musikisi, s. 64).

Dinî ve din dışı eserler besteleyen Nuri Bey'in yeni tarz besteleri pek beğenmediği ve meselâ Şevki Bey'in eserleri için, "Harem ağaları gibi hepsi birbirine benziyor" dediği söylenir. Onun eserleri klasik üslûbun devamı niteliğindedir. Sağlam bir teknikle duygu ve zarafetin sentezi olan eserlerinden birçoğu halen canlılığını korumaktadır. Çok sayıda beste-semâî, şarkı ve kârı vardır. Dinî mûsikide de hayli başarılı besteler ortaya koymuştur. Büselik ve karcı ğ ar makamlarında bestelediği iki âyin-i şerif bunların en meşhurlarıdır (notaları için bk. Heper, s. 387-411; büselik âyini için ayrıca bk. Türk Musikisi Klasiklerinden Mevlevî Âyinleri, XVII, 872-881). Yılmaz Öztuna çeşitli makamlardan iki âyin, iki ilâhî, iki dinî peşrev, bir sirto, dört kâr, on bir beste, on dört semâî ve otuz sekiz şarkı olmak üzere toplam yetmiş dört eserinin listesini vermektedir (BTMA, II, 148-149; ayrıca bk. Aksüt, s. 228-231). Eserlerinin çoğu, öğrencisi Neyzen Emin Yazıcı tarafından notaya alınması sayesinde günümüze aktarılmıştır. Duyduğu eserleri en doğru biçimde öğrenmeye gayret eden Nuri Bey'in seksen kadar makamdan zamanında bilinen hemen hemen bütün eserleri ezberden okuyabildiği bildirilmektedir (Özalp, II, 26; Öztuna, II, 148). Repertuvarının bu kadar zengin oluşu her gün Sarıgözel'deki evinden işe gidiş gelişlerinde vasıtaya binmeyerek yürümesi esnasında elleriyle usul vurarak ezberden iki fasıl okumasına bağlanmaktadır (Özalp, II, 26). Diğer bestekârların eserlerini öğretmekten zevk alan Nuri Bey kendi besteleri söz konusu olduğunda âdeta kıskanır ve kimseye öğretmek istemezdi. Kaynaklarda onun son derece tertipli, titiz ve sinirli bir zat olduğu bildirilmektedir. Nuri Bey'in Mehmed Nuri imzasıyla yayımlanmış Mecmûa-i Kârâh ve Nakşhâ Beste ve Semâî ve Şarkıyyât adlı on sekiz makamdan oluşan bir güfte mecmuası vardır (İstanbul 1280). Üsküdar'da İnâdiye semtinde Nuhkuyusu ve Gündoğumu caddeleri arasında kalan Aşçıbaşı Mektebi sokağındaki bir çıkmaza Bolâhenk Nuri çıkmazı adı verilmiştir.

Kaynak :

<http://www.diyaniyetislamansiklopedisi.com/nuri-bey-bolâhenk/>

Devr-i Kebir Usûlü

"Büyük devir/usul" anlamına gelen bu tabir 28 zamanlı bir büyük usulün adıdır. Bir yürük semâî, iki sofan ve yine bir yürük semâî, iki sofanın bir araya gelmesinden meydana gelmiş olup (6+4+4+6+4+4=28) 28/8'lik birinci ve 28/4'lük ikinci mertebeleri kullanılmıştır. Bunlardan yaygın şekilde kullanılan ikinci mertebeye karşılık bilhassa Mevlevî âyinlerinin üçüncü selâmlarının ölçüldüğü birinci mertebeye bunun dışında çok az rastlanır.

XV. yüzyıldan bu yana pek çok eserin ölçüldüğü devr-i kebir usulünün ikinci mertebesi, zaman içinde ilk şeklindeki bazı vuruşlarının velvelelendirilmesi (küçük vuruş parçalarına ayrılması) suretiyle velvelelendirilmiş şekli icra edilmektedir. Bu değişiklik sebebiyle usulün yapısı 6+4+4+6+4+4 yerine 6+4+6+4+4+4 tarzına dönüşmüş kabul edilebilir. Usul mertebelerinin şematik olarak gösterildiği aşağıdaki şekilde usulün eski yapısı çizimin altında belirtilmiştir.

Ahenkli ritmik bir yapıya sahip olan bu usul, özellikle peşrevler başta olmak üzere kâr, beste, Mevlevî âyinlerinin üçüncü selâmları, tevşih ve bazı ilâhilerde kullanılmıştır. Ancak usulün bestelerde kullanılışı ayrı özellik gösterir. Devr-i kebir usulüyle daha çok "ikinci beste"ler ölçülmüştür. Bunlarda bir mısra iki usulden meydana gelir; mısraı takip eden terennüm kısmı da bir veya iki usulden teşekkül eder. İki usulden oluşan terennümlerin birinci usulünde ikâi (ritmik/usulî) terennüm, ikincisinde mısraın sonundan alınmış bir bölüm yer alır. Terennümün bir usul tuttuğu bestelerde ise sadece lafzî terennüm bulunur. Buna göre devr-i kebir usulüyle ölçülmüş bestelerde her hâne bir usullü terennümde üç usul, iki usullü terennümde de dört usulden meydana gelir.

Muzaaf Devr-i Kebir. Eski nazariyat kitaplarında devr-i kebir usulü 14 zamanlı olarak gösterilmiş ve 14/2 ile 14/4'lük iki mertebesinin olduğu belirtilmiştir. Bunlardan 14/2'lik mertebenin günümüzdeki 28/4'lüğe, 14/4'lük mertebenin de 28/8'lik mertebeye karşılık olduğu görülmektedir.

Devr-i Kebir Darb Usûlü

- 1 . Darb : (Dü-Üm) / [2 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 2 . Darb : (Dü-Üm) / [2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 3 . Darb : (Te-Ek) / [2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 4 . Darb : (Düm) / [1 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 5 . Darb : (Tek) / [1 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 6 . Darb : (Te) / [1/2 Zamanlı ve Zayıf]
- 7 . Darb : (Ke) / [1/2 Zamanlı ve Zayıf]
- 8 . Darb : (Düm) / [1 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 9 . Darb : (Te-Ek) / [2 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 10 . Darb : (Te-Ek) / [2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 11 . Darb : (Te-Ek) / [2 Zamanlı ve Zayıf]
- 12 . Darb : (Dü-Üm) / [2 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 13 . Darb : (Dü-Üm) / [2 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 14 . Darb : (Ta-Aa) / [2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 15 . Darb : (He-Ek) / [2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 16 . Darb : (Te) / [1 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 17 . Darb : (Ke) / [1 Zamanlı ve Zayıf]
- 18 . Darb : (Te) / [1 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 19 . Darb : (Ke) / [1 Zamanlı ve Zayıf]

Kaynak :

1) ' Türk Musikisinde Usuller ve Kudüm ', M. Hurşit UNGAY

2) ' Türk Musikisi Nazariyatı ve Usulleri-Kudüm Velvelleri ' İsmail Hakkı ÖZKAN [1941- 2010]